

KIRJALLINEN KYSYMYS 118/2003 vp

Stasi-listojen sisältö

Eduskunnan puhemiehelle

Suojelupoliisin vastavakoiluosaston päällikkö Hannu Moilanen sanoi syksyllä 2002 (HS 9.11.2002), että Supon vuonna 1990 haltuunsa saama 18 nimen lista on "epämääräistä vihjetietoa". Sen sijaan vuonna 1999—2000 käyttöön saatua Rosenholz-aineistoa, joka avaa peitenimien koodit, Supo pitää "vakavasti otettavana tiedostona". Moilasen mukaan Supon Stasi-tutkimukset ovat kohdistuneet "sormilla laskettavaan määrään suomalaisia".

Stasin arkistoista vastaava Saksan viranomaisen Marianne Birthler on Suomen Kuvalehden haastattelussa korostanut, että Rosenholz-aineistoon liittyy liikaa odotuksia eikä aineisto sellaisenaan riitä näytöksi rikoksesta. Birthler varoitti, että Stasin arkistoja on käytetty poliittiseen kostamiseen ja niillä on pyritty katkaisemaan monen syyttömän kansalaisen ura.

Supo on tammikuussa 2003 saanut selvyuden Alpo Rusiin liitetyn Rosenholz-aineiston paljastaman kortin merkityksestä. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Rusi on liitetty koodiin XV/11/69 ilman, että hän on itse tästä mitään tiennyt. Häntä on pidetty vain "mahdollisena tulevaisuuden tietolähteenä".

Tällaisia ns. sivu- tai sukulaiskortteja on runsaasti Stasin arkistoissa ilman, että asianomaiset kortteihin merkityt henkilöt olisivat koskaan mitään moitittavaa tehneet. Lisäksi on tietävästi selvinnyt, että Alpo Rusi ei ole koskaan toimittanut ainuttakaan asiakirjaa Stasille eikä hän ole ollut asemassa, jossa olisi edes voinut saada käsiinsä luovutettuja asiakirjoja. Hän on kaikissa yhteyksissä kiistänyt tehneensä mitään

moitittavaa. Sen sijaan hänen veljensä on tunnustanut koodiin XV/11/69 liittyvät asiakirjojen luovutukset. Entisen DDR:n asianomaiset Stasi-viranomaiset ovat tiettävästi valaheitoisissa todistajanlausunnoissa vahvistaneet tämän lisäksi myös sen, että Alpo Rusi ei ole ollut Stasin yhteyshenkilö eikä ole luovuttanut koskaan mitään asiakirjoja.

Viime syksynä (14.11.2002) tein kirjallisen kysymyksen, jossa esitin toivomuksen, että eduskunta saisi selvityksen Rosenholz-listalla olevien nimien tutkinnasta. Ministeri Itälä ei vastauksessaan antanut pyydettyjä tietoja.

Espanjan Sanomien päätoimittaja Arto Ryynänen on lehden uusimmassa numerossa kirjoittanut artikkelin vuoden 1990 heinäkuussa Supon kassakaappiin suljetusta ns. Tiitisen—Koiviston listasta. Sulkemispäätöstä perusteltiin tuolloin kansallisella turvallisuudella. Supon tuolloinen päällikkö, pääsihteeri Seppo Tiitinen, on puolestaan myöhemmin todennut sulkemisratkaisua perustellessaan, ettei "tunkio pöyhien parane". Ryynänen kertoo, että hänen saamiensa luotettavien tietojen mukaan listalla on entisen pääministerin Kalevi Sorsan, nykyisten ulkoministeriön alivaltiosihteerien Arto Mansalan ja Jaakko Laajavan sekä Etelä-Afrikan suurlähettilään Kirsti Lintosen nimet. Läntisen tiedustelupalvelun (CIA:n) välittämien tietojen mukaan näitä henkilöitä epäillään yhteyksistä Stasiin.

Ryynäsen esille nostamien vakavien epäilyjen pikainen selvittäminen palvelee kaikkien osapuolten etuja. Kysymys ei ole myöskään kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksetön.

KK 118/2003 vp — Petri Neittaanmäki /kesk

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Voiko hallitus vahvistaa perusteluissa mainittujen nimien kuuluvan suljettuun ns. Tiitisen—Koiviston listaan, ja mikä-

li nimet ovat joko sillä tai jollakin muulla listalla,

voiko hallitus kertoa, mitä tutkintaa heidän osaltaan on tehty ja mihin tulokseen näissä mahdollisissa tutkinnoissa on päädytty?

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 2003

Petri Neittaanmäki /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Petri Neittaanmäen /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 118/2003 vp:

Voiko hallitus vahvistaa perusteluissa mainittujen nimien kuuluvan suljettuun ns. Tiitisen—Koiviston listaan, ja mikäli nimet ovat joko sillä tai jollakin muulla listalla,

voiko hallitus kertoa, mitä tutkintaa heidän osaltaan on tehty ja mihin tulokseen näissä mahdollisissa tutkinnoissa on päädytty?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat sellaiset Suomen valtion, Suomen kansalaisten, Suomessa oleskelevien henkilöiden tai Suomessa toimivien yhteisöjen suhteita toisen valtion viranomaisiin, henkilöihin tai yhteisöihin koskevat asiakirjat, joista tiedon antaminen aiheuttaisi vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteisössä. Saman momentin 9 kohdan mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat myös suojelupoliisin ja muiden viranomaisten asiakirjat, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna valtion turvallisuutta.

Yksilöimättömien vihjetietojen käsittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota perustuslaissa turvatun yksityisyyden suojan toteutumiseen.

Toisaalta tämän ja aihepiiriin liittyvien tietojen salassa pidettävyyden vuoksi myös viranomais-ten mahdollisuus oikaista perättömiä huhuja on rajallinen. Tähän tapaukseen liittyvien erilaisten huhujen lähteiden osalta on kuitenkin huomattava, että suojelupoliisin mukaan kysymyksessä mainitun listan ovat nähneet vain sellaiset henkilöt, joilla on ollut virkatehtäviensä vuoksi tarve saada tieto siitä. Puheena olevan listan ovat voineet nähdä ainoastaan salassapitovelvolliset, virkavastuulla toimivat virkamiehet. Tämä on syytä ottaa huomioon arvioitaessa lähteiksi väitettyjen tahojen luotettavuutta. Kysymyksessä mainitut nimet eivät ole kyseessä olevalla listalla.

Helsingin hallinto-oikeus on 2.4.2003 tekemällään päätöksellä hylännyt valituksen suojelupoliisin päätöksestä olla antamatta Stasi-tutkimuksiin liittyvää asiakirjaa. Hallinto-oikeuden päätöksestä on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on suorittaa esitutkinta niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä rikosta. Esitutkinnan keskeisenä tehtävänä on selvittää kussakin tapauksessa tapahtumainkulku ja tarvittaessa saattaa esitutkinta-aineisto syyttäväviranomaiselle syyteharkinnan suorittamista varten. Esitutkinta tulee voida kaikissa tapauksissa suorittaa ilman tutkinnan politisointia, joka pahimmillaan saattaa vaarantaa asianosaisten oikeusturvan ja jopa maamme kansallista etua.

Suojelupoliisi on ottanut Stasi-tutkimuksissaan huomioon oman valvonta-aineistonsa sekä muut tähän mennessä haltuunsa saamansa tiedot. Niiden pohjalta on saatettu loppuun lainsäädännön edellyttämät, kulloistekin tietojen laadusta riippuneet eriaisteiset toimet esille tulleiden henkilöiden Stasi-kytkentöjen selvittämiseksi. Saa-

dun selvityksen perusteella suojelupoliisilla ei ole ollut vain oikeutta, vaan myös lakisääteinen velvollisuus ryhtyä julkisuudessaakin esille nousseisiin Stasi-tutkimuksiin.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2003

Sisäasiainministeri Kari Rajamäki

Till riksdagens talman

I det syfte 27 § riksdagens arbetsordning anger har Ni, Herr talman, till behöriga medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Petri Neittaanmäki /cent undertecknade skriftliga spörsmål SS 118/2003 rd:

Kan regeringen bekräfta att de namn som nämns i motiveringen finns på den s.k. Tiitinens och Koivistos slutna lista, och om namnen finns antingen på den eller på någon annan lista,

kan regeringen berätta hurudana utredningar som har verkställts i fråga om dem och vilka resultat man har kommit fram till i dessa utredningar?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Enligt 24 § 1 mom. 2 punkten lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är sådana handlingar sekretessbelagda som gäller förhållandet mellan finska staten, finska medborgare, personer som vistas i Finland eller sammanslutningar som är verksamma i Finland och myndigheter, personer eller sammanslutningar i en främmande stat, om utlämnandet av uppgifter ur dem skulle medföra skada för Finlands internationella förhållanden eller förutsättningar att delta i internationellt samarbete. Enligt 9 punkten i samma moment är även skyddspolisens och andra myndigheters handlingar som gäller upprätthållande av statens säkerhet sekretessbelagda, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur dessa inte äventyrar statens säkerhet.

När det gäller hanteringen av icke specificerade tips fästs särskild uppmärksamhet vid hur det integritetsskydd förverkligas som tryggas enligt

grundlagen. Med hänsyn till att detta fall och uppgifter som anknyter till temat är sekretessbelagda, är också myndigheternas möjligheter att rätta till ogrundade rykten begränsade. I fråga om källorna till olika rykten som hänför sig till det aktuella fallet bör man emellertid beakta att enligt skyddspolisens har den i spörsmålet nämnda listan endast setts av sådana personer som på grund av sina tjänsteuppgifter har haft behov av att få uppgifter om den. Endast tjänstemän som har tystnadsplikt och som handlar under tjänsteansvar har fått se den aktuella listan. Detta är skäl att beakta då man bedömer hur pålitliga de påstådda källorna är. De namn som nämns i spörsmålet finns inte på den aktuella listan.

Helsingfors förvaltningsdomstol har genom sitt utslag av den 2 april 2003 förkastat besvären över skyddspolisens beslut att inte överlåta dokument som anknyter till Stasi-undersökningarna. Besvär över förvaltningsdomstolens beslut har anförts hos högsta förvaltningsdomstolen.

Till polisens lagstadgade uppgifter hör att utföra förundersökning då det föreligger skäl att misstänka ett brott. En viktig uppgift vid förundersökningen är att i varje enskilt fall utreda händelseförloppet och vid behov föra förundersökningsmaterialet till åklagarmyndigheten för åtalsprövning. Förundersökning skall alltid kunna utföras utan politisering av undersökningen. En politisering kan i värsta fall äventyra parternas rättsskydd och rentav vårt lands nationella bästa.

Skyddspolisens har i sina Stasi-undersökningar beaktat uppgifterna i sitt eget övervakningsmaterial samt andra uppgifter som den har haft tillgång till. Utgående från dessa uppgifter har man slutfört olika åtgärder som lagstiftningen kräver för att utreda respektive personers Stasi-

anknytning. Utgående från erhållen utredning har skyddspolisen inte endast haft rätt, utan även lag-

stadgad skyldighet att inleda de Stasi-undersökningar som även fått offentlighet.

Helsingfors den 10 juni 2003

Inrikesminister Kari Rajamäki